

RÄNDESURVE AFGANISTANIST

Afganistanis on kahekordistunud riigisisene ränne, riigist lahkumine on keeruline.

Odavaim ja eelistatuim marsruut on Vahemere idatee (Afganistan–Iraan–Türgi).

Teekond läbi Venemaa, Valgevene või Ukraina on kallim ja keerulisem.

2021. aasta esimesel poolel kahekordistus Afganistanis riigisisene ränne, kodudest lahkus eelkõige maapiirkondades põua ja julgeolekuprobleemide tõttu ÜRO Pagulasameti (UNCHR) andmetel üle 300 000 afgaani. Suurennes ränne Afganistanist naaberriikidesse, eelkõige Iraani ja Pakistani. 2021. aasta augustis võimule tulnud Taliban ei ole huvitatud inimeste massilisest lahkumisest Afganistanist, kuna see pärsib riigi toimimist, ning režiim on massilist väljarännet pigem püüdnud ära hoida. Afganistanist lahkumine on ka keeruline, kuna paljudel afgaanidel ei ole raha ega dokumente piiriületuseks ja nad peavad kasutama inimkaubitsejate abi. Eeldusel, et julgeolekuolukord ei halvene ja Taliban käitub mõõdukamalt kui 1996. aastal võimule tules, jääb riigist lahkujate arv prognoositust väiksemaks, eriti kui jätkub humanitaarabi andmine Afganistanis kohapeal (sh ÜRO kohalolu).

Kui julgeolekuolukord ei halvene ja Taliban käitub mõõdukamalt, jääb Afganistanist lahkujate arv prognoositust väiksemaks.

Vahemere idatee (Afganistan–Iraan–Türgi) on Afganistanist Euroopa Liitu suunduvatele ebaseaduslikele migrantidele odavaim ja seega eelistatuim teekond. Afgaani migrantide arvu kiiret suurenemist teekonnal piirab eelkõige pikk läbitav vahemaa ning vajadus maksta vahendustasusid piiride ületamiseks. Türgi jõudmiseks kulub mitu kuud. Kuna illegaalselt Schengeni viisatsooni sisenemine on ebaseaduslikku rännet piiravate meetmete tõttu muutunud aina keerulisemaks, on suurenenud inimkaubandusega tegelevatele võrgustike roll

migrantide EL-i smugeldamisel. Inimkaubitsejate abita on teekonna läbimine keeruline. 2021. aasta I poolaastal ületas EL-i riikide piire Euroopa Komisjoni kinnitusele ilma illegaalselt 3200 Afganistani kodanikku, 41% vähem kui 2020. aastal. Neist alla 3000 saabus EL-i Lääne-Balkani teekonna kaudu. Afganistani põgenikke on kogunenud Türgi ja Balkani riikidesse, kus nad ootavad võimalust EL-i pääseda.

Koroonapandeemia tõttu rakendatud piirangud pärsivad jätkuvalt üldist rännet Euroopa suunas ja ühtlasi Afganistanist lähtuvat illegaalset immigratsiooni. Koroonapandeemiast tingitud meetmed on ajutised, nende mõju illegaalsele migratsioonile on lühiajaline ning piirangute leevenedes on võimalik rände suurenemine Afganistanist eelkõige Vahemere idatee kaudu. Sellest ei tuleks väga tõenäoliselt siisugust massilist piiriületust, nagu Süüria kriisi ajal, kui Kreekasse sisenes 2015. aastal 821 000 põgenikku Türgist. Väga tõenäoliselt jääb saabuvate ebaseaduslike migrantide voog EL-i suunal väiksemaks isegi sel juhul, kui Afganistanis olukord eskaleerub ning samal ajal piirangud leevenevad, ning rändevoog jääb ajaliselt rohkem hajutatuks võrreldes Süüriast ja Iraagist 2015.–2016. aastal lähtunud rändevoogudega.

Vahemere idatee (Afganistan–Iraan–Türgi) on Afganistanist Euroopa Liitu suunduvatele ebaseaduslikele migrantidele odavam ja seega eelistatavam teekond.

Piirangute leevenedes on võimalik, et rändevood suurenevad peale Vahemere idatee ka alternatiivsel Idariikide teel, mis tähendaks suundumist EL-i läbi Venemaa, Valgevene või Ukraina. Idateed kaudu EL-i pääsemine on Afganistanist pärit migrantidel vähe tõenäoline ilma vahendustasustiku abita ja neil tuleb kõrgeid vahendustasusid maksta. Lisaks on Afganistani naabrid põhjas tõhustanud piirikontrolli ning piiranud afgaanide võimalusi piiri ületada. Seetõttu on pigem tõenäoline, et rände suurenemine jääks Vahemere idateega võrreldes marginaalseks ning Idariikide teekonda kasutatakse kulumarginaalseks alternatiivina.

Eesti jääb ebaseaduslike migrantide suurematest rändeteedest geograafilises mõttes kõrvale. Afganistanist pärit migrantide peamine eesmärk on senini olnud jõuda Saksamaale, kus on Euroopa suurim afgaani kogukond. Märkimisväärne afgaanide kogukond on küll ka Rootsis, seega põgenikevoog Eesti suunal suureneks juhul, kui Skandinaaviast saaks afgaanide peamine lõppsihtpunkt.

Välisluureameti hinnangul püsib 2022. aastal rändesurve Afganistanist Euroopale, kuid nii suurt migratsiooni nagu Süüria kriisi ajal ning afgaani põgenike järsku massilist koondumist Euroopa riikide piiride äärde oodata ei ole. Rännet mõjutavad pinged rahvusvahelistes konfliktikolletes on potentsiaalne ebastabiilsuse allikas nii Eestile kui ka laiemalt EL-ile.